

Ministerie van Economische Zaken en Klimaat
t.a.v. Minister van Economische Zaken en
Klimaat, mevrouw Adriaansens; Minister van
Klimaat en Energie, mijnheer Jetten
Bezuidenhoutseweg 73, 2594 AC Den Haag

Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat
t.a.v. Staatssecretaris van Infrastructuur en
Waterstaat, mevrouw Heijnen
Rijnstraat 8, 2515 XP Den Haag

Amsterdam, 5 mei 2023

Onderwerp: Maatwerkafsprak Tata Steel

Geachte mevrouw Adriaansens, mevrouw Heijnen, mijnheer Jetten,

Via deze brief wil ik u graag een aantal zaken onder de aandacht brengen in het kader van de maatwerkafspraken en in het bijzonder de maatwerkafpraak voor Tata Steel Nederland. Greenpeace Nederland maakt zich grote zorgen over de plannen die nu voorliggen.

Kort samengevat

Het is uiterst onrealistisch dat kooksfabriek 2 van Tata Steel operationeel blijft totdat Tata Steel vervangende *Direct Reduced Iron* (DRI) en *Reducing Electric Furnace* (REF) installaties commercieel in werking heeft. Tata Steel geeft zelf aan vroegtijdige sluiting van kooksfabriek 2 financieel niet te overleven, en de Europese staatssteunregels staan niet toe dat Tata Steel hiervoor financieel gecompenseerd wordt. Dan blijven er twee scenario's over: Tata Steel Nederland valt om, of de vergroeningsplannen moeten worden aangepast. Dat laatste moet toch al gebeuren om de plannen in lijn te brengen met het klimaatakkoord van Parijs en de Nederlandse circulariteitsdoelstelling.

Kooksfabriek 2 kan niet open blijven

Het onlangs gepubliceerde rapport *Industrie en omwonenden* van de Onderzoeksraad voor de Veiligheid (OVV) is duidelijk: De gezondheid van omwonenden moet voorop staan, niet alleen de vraag of een installatie juridisch-technisch aan een vergunning voldoet. De uitstoot van kankerverwekkende PAK's is voor omwonenden de grootste boosdoener waar het gaat om gezondheidsschade veroorzaakt door Tata Steel en kooksfabriek 2 is de grootste uitstoter van PAK's. Het RIVM meet in de omgeving veel hogere PAK-deposities dan de emissiecijfers afkomstig van Tata Steel kunnen verklaren. Diffuse bronnen worden echter niet gemeten, en er zijn meerdere aanwijzingen dat de meer dan vijftig jaar oude fabriek aan alle kanten lekt.¹ Onderzoek hiernaar wordt echter keer op keer uitgesteld, terwijl dit een plausibele verklaring biedt voor het verschil tussen de emissiecijfers van Tata Steel en de gemeten depositie.

¹ <https://eenvandaag.avrotros.nl/item/vervuilende-kooksfabriek-2-van-tata-steel-blijkt-verkeerd-gebouwd-rookt-en-lekt-vanaf-eerste-dag-aan-alle-kanten/>

Het opvolgen van de adviezen van de OVV met betrekking tot Tata Steel kan dan ook tot geen andere conclusie leiden dan maatregelen nemen die leiden tot sluiting van kooksfabriek 2. Het OVV geeft aan dat er daartoe bij het bevoegd gezag nog onbenutte mogelijkheden zijn.² Ook de Tweede Kamer heeft meermaals aangegeven dat gezondheidswinst en het vroegtijdig sluiten van de meest vervuilende onderdelen onderdeel moet worden van de maatwerkafpraak met Tata Steel.

Daar komt bij dat kooksfabriek 2 regelmatig ongere/rauwe kooks produceert waarbij zwarte wolken vol PAK's vrijkomen. Het produceren van ongere kooks is verboden en de Omgevingsdienst Noordzeekanaalgebied is hier, na lang aandringen van omwonenden, meer op gaan controleren en handhaven. Er is inmiddels een camera geplaatst die de kooksfabrieken permanent in de gaten houdt. Ook de omwonenden-organisatie Frisse Wind houdt de kooksfabrieken met camera's in de gaten en doet melding als er zwarte wolken worden waargenomen. Tata Steel geeft zelf niet te kunnen voorkomen dat er geregeld rauwe kooks ontstaan. De derde Last Onder Dwangsom (LOD) loopt daardoor gestaag vol. Er zijn momenteel drie verbeurtingen van 100.000 euro per stuk bij Tata Steel gevorderd en er zijn nog een aantal meldingen in onderzoek. Bij 15 verbeurtingen is de LOD vol en is de volgende stap die de Landelijke Handhavingstrategie voorschrijft, het intrekken van de exploitatievergunning. De uitspraak van de rechtbank Noord-Holland in het kort geding over het cameratoezicht bij de kooksfabrieken van Tata Steel geeft hier al een voorzet toe.³

Tata Steel Nederland overleeft met huidige plannen sluiting kooksfabriek 2 niet

Tata Steel Nederland heeft zich altijd verzet tegen vroegtijdige sluiting van de winstgevende kooksfabriek 2 en wil die pas op zijn vroegst sluiten in 2030 als de nieuwe fabrieken die kooksfabriek 2 en hoogoven 7 moeten gaan vervangen commercieel draaien. Het gaat om twee *Direct Reduced Iron* (DRI) en drie *Reducing Electric Furnace* (REF) installaties, waarmee primaire staalproductie uit ijzererts met behulp van aardgas of waterstof mogelijk wordt. Tata Steel Nederland is de op twee na grootste staalproducent van Europa, dus het gaat om zeer grote installaties, van een formaat dat nog niet eerder is toegepast. Daar komt bij dat Tata Steel Nederland vergeleken met andere staalproducenten relatief laat is begonnen met investeren in deze technologie. Hierdoor is 2030 al zeer ambitieus bij de huidige volumes en lijkt het naar voren halen van deze plannen niet realistisch.

Tata Steel geeft aan dat de kosten van het vervroegd sluiten van kooksfabriek 2 rond de 300 miljoen euro per jaar bedragen, vanwege het moeten inkopen van kooks, het niet meer kunnen verkopen van overtollige kooks, en vanwege het feit dat de kooksfabriek restgassen produceert die via de energiecentrales van Vattenfall worden omgezet in elektriciteit en warmte voor andere fabrieksonderdelen. Tata geeft aan deze kosten niet te kunnen dragen. Het is belangrijk om hierbij op te merken dat het hier gaat om de gevolgen van onverantwoordelijke bedrijfsvoering door Tata Steel zelf. Kooksfabriek 2 had al in de jaren negentig gesloten moeten worden, maar dat is nooit gebeurd. Korte termijn winst werd belangrijker geacht dan de gezondheid voor omwonenden. Daarmee heeft Tata Steel zich in deze positie gemanoeuvreed. De Europese staatssteunregels staan niet toe dat Tata Steel door de overheid gecompenseerd wordt voor het vroegtijdig sluiten van een fabriek die niet aan milieunormen kan voldoen.

Enige uitweg voor behoud Tata Steel Nederland is aanpassing plannen

Het enige scenario waarin Tata Steel Nederland kan blijven bestaan is door aanpassing van de huidige vergroeningsplannen voor 2030. Uitgangspunt moet zijn een plan waar sluiting van kooksfabriek 2, uiterlijk per 1 januari 2025, onderdeel van is. Dat kan door veel meer inzet op recycling van schroot. Slechts 15 - 20% van de staalproductie bij Tata Steel Nederland is afkomstig van gerecycled schroot,

² Onderzoeksraad voor de Veiligheid, Industrie en omwonenden, p. 75 - 76

³ <https://uitspraken.rechtspraak.nl/#!/details?id=ECLI:NL:RBNHO:2023:3821>

terwijl dat percentage Europees op 56% ligt⁴ en in de Verenigde Staten nog veel hoger. Ondertussen exporteert Nederland nu 80% van het hier ingezamelde schroot.⁵ Het snel opschalen van circulair staal kan worden aangevuld met tijdelijke inkoop van kooks en/of ruwijzer, en productieverlaging. De staalproductie in de IJmond is in de afgelopen jaren sterk gestegen en het is de vraag of dit dichtbevolkte gebied een geschikte locatie is voor de op twee na grootste staalfabriek van Europa. Ook is er sprake van structurele overcapaciteit op de mondiale staalmarkt.

Huidige plannen niet in lijn met anderhalve graad-klimaatdoel

Dit is ook nodig om de plannen in lijn te brengen met het klimaatakkoord van Parijs. Met de huidige plannen, waarin Tata Steel in beginsel over zal stappen van steenkool naar aardgas, wordt volgens Tata steel een CO₂-reductie van 35% in 2030 gerealiseerd, terwijl 45% reductie in 2030 nodig is om in lijn te zijn met de anderhalve graad-doelstelling. Dit kan bereikt worden met een veel hogere inzet op gerecycled schroot. Daarmee komt ook de Nederlandse klimaatdoelstelling voor 2030 dichterbij.

Huidige plannen niet in lijn met circulariteitsdoel

Met de geplande enorme DRI-REF installaties blijft Tata Steel inzetten op import van ijzererts, met alle gevolgen van dien. De keten van mijnbouw, transport en verwerking van ijzererts leidt tot mensenrechtenschendingen, natuurschade en schadelijke emissies. Er is ook geen duurzame oplossing voor de verwerking van staalslak afkomstig van staalproductie met ijzererts, dat vol zit met zware metalen.⁶ Nederland wil in 2050 een klimaatneutrale en circulaire economie. In 2030 moet het grondstoffenverbruik al met de helft zijn afgenomen. De huidige plannen van Tata Steel staan daar haaks op, want de focus blijft op lineaire productie van staal uit ijzererts in plaats van toewerken naar volledig circulaire staalproductie in 2050.

Huidige plannen niet in lijn met beschikbaarheid duurzame energie

Dit hangt samen met het feit dat Tata Steel met de huidige plannen een zeer groot beslag zal leggen op het aanbod van elektriciteit uit windparken op zee, terwijl andere sectoren daar ook gebruik van willen maken. Daar komt bij dat op de Noordzee tegelijkertijd een natuurtransitie moet plaatsvinden waardoor we zuinig met de ruimte op de Noordzee om moeten gaan. Productieverlaging en inzet op circulair staal brengt de staalfabriek beter in lijn met het beschikbare aanbod van duurzame energie. Productie van staal uit schroot kost tot 75% minder energie dan productie van staal uit ijzererts.

Vakmensen Tata Steel zijn zeer gewild

De maatregelen die nodig zijn zullen een effect hebben op de werkgelegenheid bij Tata Steel. Recent onderzoek laat echter zien dat werkloosheid geen bedreiging vormt. De vakmensen van Tata Steel en de mensen in de toeleveringsketens zijn zeer gewild en werkgevers staan voor hen in de rij, ook in de regio.⁷

Multinationals hanteren chantage-strategie

Hoeveel winst Tata Steel Nederland maakt wordt kunstmatig bepaald door Tata Steel India, die de in- en verkoop voor Tata Steel Nederland doet. Winst wordt stelselmatig weggesluisd en Tata Steel betaalt in Nederland geen winstbelasting.⁸ Omdat Tata Steel India niet per se hoeft te vergroenen, terwijl Nederland een klimaatdoelstelling wil halen, laat de strategie van Tata Steel India, en andere

⁴ <https://www.eurofer.eu/issues/environment/circular-economy/>

⁵ <https://amsterdameconomicboard.com/nieuws/export-van-100-volgeladen-vrachtwagens-metaalschroot-per->

⁶ <https://www.ilent.nl/actueel/nieuws/2023/04/19/ilt-ziet-risicos-bij-toepassing-staalslakken#:~:text=Als%20staalslakken%20in%20contact%20komen,en%20andere%20schadelijke%20stoffen%20>

⁷ <https://www.greenpeace.org/nl/greenpeace/56187/voor-elke-tata-steel-medewerker-ruim-voldoende-banen-in-de-regio-beschikbaar/>

multinationals met vestigingen in Nederland, zich raden: Met zoveel mogelijk publiek geld de investeringen in cleantech financieren om daarna zelf te profiteren van de ontwikkelde technologie en de winsten. In het Verenigd Koninkrijk wees Tata Steel India een bod van de regering van 600 miljoen pond af. Tata Steel India eist 1,5 miljard pond subsidie voor de verduurzaming van de staalfabriek.⁹ Dergelijke chantage is onacceptabel, en we roepen u op om niet mee te gaan in deze strategie. Als Tata Steel zelf onvoldoende wil investeren dan heeft het geen toekomst in Nederland. Duurzaamheid moet een integraal onderdeel uitmaken van de businesscase van bedrijven en niet op de samenleving worden afgewenteld.

Harde keuzes zijn nodig

Tot slot, bovenstaande punten over Tata Steel staan niet op zichzelf. Wat ontbreekt is een leidende visie op de industrie die wij in Nederland nodig hebben als wij toe willen naar een klimaatneutrale en circulaire economie. Nu zijn de plannen van de zware industrie leidend, en de overheid faciliteert daarin. Echter, de korte termijn overlevingsstrategieën van Nederlandse vestigingen van multinationals zijn niet per se in lijn met wat een verstandige strategie is om snel te komen tot een klimaatneutrale en circulaire economie voor Nederland. Er zijn harde keuzes nodig over welke bedrijvigheid wij willen faciliteren naar een groene toekomst en van welke bedrijvigheid wij afscheid moeten nemen.

Wij hopen dat u deze punten ter harte wil nemen bij de besluitvorming over de maatwerkafspraken en wij zijn graag bereid deze verder toe te lichten in een gesprek.

Met vriendelijke groet,

Andy Palmen
Directeur Greenpeace Nederland

Cc.

Tweede Kamercommissie Economische Zaken en Klimaat
Adviescommissie Maatwerkafspraken Verduurzaming Industrie

⁸ https://www.noordhollandsdagblad.nl/cnt/dmf20220322_31552031?utm_source=google&utm_medium=organic

⁹ <https://www.moneycontrol.com/europe/?url=https://www.moneycontrol.com/news/business/uk-govt-to-revise-offer-for-tata-steel-uk-over-decarbonisation-plans-report-10370331.html&classic=true>